

Aanpak Alcoholmatiging Jeugd

Voor de regio

Nieuwe Waterweg Noord 2007-2010

Marie-Jeanne Boltong en Saskia van Bergen
Bouman GGZ preventie, juni 2007

Inhoudsopgave

Aanpak Alcoholmatiging Jeugd voor de regio Nieuwe Waterweg Noord 2007-2010

1. Inleiding.....	3
2. Alcoholgebruik en misbruik door jongeren, een situatieschets.....	4
2.1 Jonger, meer en vaker	4
2.2 Determinanten	6
3. Op weg naar effectief en doelmatig beleid alcoholmatiging	7
3.1 De centrale rol van de overheid.....	7
3.2 Alcoholmatiging in Nieuwe Waterweg Noord.....	7
3.3 Doelstellingen Integraal Alcoholbeleid	8
3.4 De rol van Bouman GGZ preventie.....	9
4. Integrale preventie werkt; maatregelen op meerdere gebieden	10
4.1 Model integrale preventie	10
4.2 Voorbeelden van preventie activiteiten per terrein.....	11
4.3 Werken vanuit de leefwereld van de jongere	12
5. Werkplan Alcoholmatiging Jeugd Bouman GGZ preventie	14
5.1 Inleiding.....	14
5.2 Het eerste jaar 2007: Voorbereiding, agendasetting en start	14
5.3 Het tweede jaar 2008: Kennis en vaardigheden vergroten.....	16

1. Inleiding

Uit onderzoek, trendstudies en op basis van ervaringen uit de dagelijkse praktijk zien we overduidelijk dat het gebruik en misbruik van alcohol onder jongeren de laatste jaren fors is toegenomen. Incidenten waarbij alcohol in het spel is halen dagelijks de pers en ook de regio Nieuwe Waterweg Noord is niet gespaard gebleven van negatieve publiciteit rondom uit de hand gelopen situaties. Jongeren in Nederland drinken steeds meer, steeds jonger en steeds vaker. De Rijksoverheid heeft de noodklok geluid en zet met haar preventiebeleid voor de komende jaren in op het stabiliseren en zo mogelijk terugdringen van de alcoholconsumptie onder jongeren. Met massamediale campagnes en bewustwording richt ze zich hierbij expliciet op de ouders.

Regionale overheden hebben de mogelijkheid dichterbij de burgers te interveniëren en zijn in staat om relevante partners te mobiliseren en verenigen. Alcoholmatiging is een zaak die meer kans van slagen heeft als velen de handen in elkaar slaan. Dat jongeren op den duur weer minder gaan drinken is een kwestie van lange adem, van willen en van kunnen. Daarvoor is een gedeelde visie bij opvoeders, professionals en beleidsmakers nodig. Als opvoeding en educatie haar werk doen in combinatie met regelgeving en handhaving dan helpen we jongeren daadwerkelijk om zich weer gezonder te gaan gedragen.

Bouman GGZ, expert op het gebied van zorg, preventie en behandeling van verslaving en middelengebruik is een belangrijke partij om de groeiende alcoholconsumptie onder de jeugd een halt toe te roepen. De centrumgemeente Vlaardingen heeft Bouman GGZ preventie gevraagd een project specifiek gericht op de jeugd te ontwikkelen.

In deze nota wordt in hoofdstuk twee dieper op de ontstane situatie ingegaan. Vervolgens presenteren we in de hoofdstukken drie en vier een beleidskader om alcoholmisbruik aan te pakken. In hoofdstuk vijf worden de activiteiten in beeld gebracht die Bouman GGZ preventie aanbiedt. De inspanningen van Bouman GGZ zijn gericht op agendasetting, bewustwording en kennisvermeerdering. We willen hiermee een trendbreuk bewerkstelligen: Jongeren, jonger dan 16 jaar zijn over de periode 2007-2010 niet meer gaan drinken dan in de periode 2003-2006 en bij jongeren ouder dan 16 jaar is het besef toegenomen dat het overmatig gebruik van alcohol schadelijk is en risico's met zich meebrengt.

2. Alcoholgebruik en misbruik door jongeren, een situatieschets

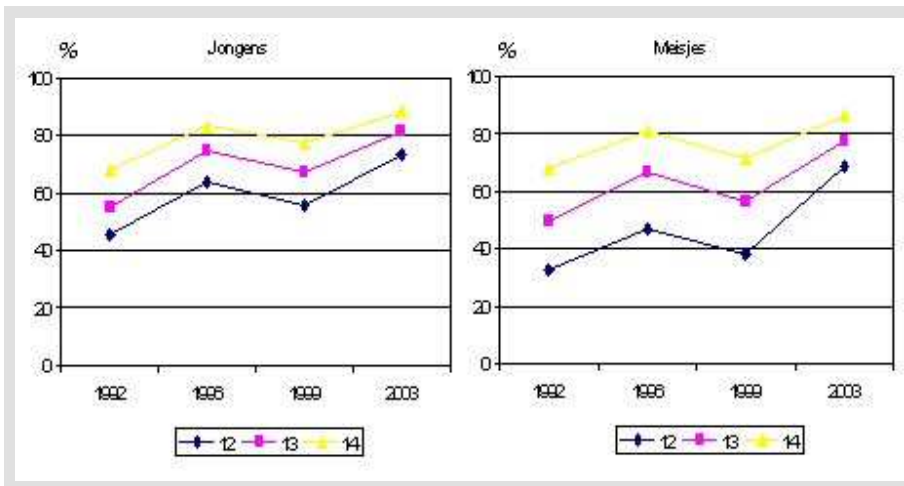
2.1 Jonger, meer en vaker

De ontwikkeling van het alcoholgebruik onder jongeren is zorgwekkend. Jongeren in Nederland zijn de laatste jaren fors meer en op steeds jongere leeftijd alcohol gaan drinken.

Jonger

Het Peilstationsonderzoek Jeugd en Riskant Gedrag 2003 van het Trimbos-instituut laat zien dat steeds meer kinderen (7 van de 10) al voor het twaalfde jaar hun eerste glas alcohol drinken. Meestal gebeurt dit thuis, waar de ouders bij zijn. Op veertienjarige leeftijd hebben inmiddels bijna alle jongeren kennisgemaakt met alcohol. Eén derde van de 15-jarigen is maandelijks dronken.

Trends in lifetime alcoholgebruik in het voortgezet onderwijs naar leeftijd en geslacht, vanaf 1992 (Peilstationsonderzoek scholieren, Trimbos-instituut)

Meer

Een tweede zorgelijke ontwikkeling is dat wannéér jongeren drinken, zij vaak veel in één keer drinken. Op 15-jarige leeftijd drinkt bijvoorbeeld de helft van de jongens gemiddeld meer dan vijf glazen op een weekendavond en één op de vijf zelfs gemiddeld meer dan 10. Van de wekelijkse drinkers, drinken zowel de jongens als de meisjes van 16 en 17 jaar wat weekconsumptie betreft boven de richtlijn voor volwassenen. Zij drinken respectievelijk 22 en 15 glazen. Sinds 1992 komt de toename van het alcoholgebruik onder jongeren vooral op het conto van de meisjes. Zij zijn meer gaan drinken en zijn ook vaker dronken dan voorheen. Hiermee zijn meisjes inmiddels op hetzelfde 'niveau' aangekomen als jongens.

Vaker

Uit het ESPAD rapport (2005), een internationaal vergelijkend onderzoek, blijkt dat Nederlandse jongeren zeer frequent drinken. Een kwart van de jongeren drinkt om de drie dagen alcoholhoudende drank. Hiermee drinkt de Nederlandse jongere het meest frequent van Europa. De gegevens over de leeftijd waarop jongeren beginnen met drinken duiden er samen met de cijfers over de frequentie van het gebruik op, dat alcohol de afgelopen tien jaar steeds meer en op steeds jongere leeftijd tot de leefwereld van de jongeren is gaan behoren.

Consumptie van alcohol en dronkenschap in % bij leerlingen van 15 en 16 jaar in een aantal EU-landen en Noorwegen (Peiljaar 2003, Hibell et al., 2003).

	Consumptie: 10 keer of vaker per maand	Binge drinken: 3 keer of vaker per maand	Dronken: 20 keer of vaker tijdens leven
België	20	22	7
Denemarken	13	24	36
Duitsland	11	0	12
Finland	2	15	26
Frankrijk	7	9	3
Griekenland	13	11	3
Ierland	16	32	30
Italië	12	13	5
NEDERLAND	25	28	6
Noorwegen	3	24	14
Oostenrijk	21	0	21
Portugal	7	16	3
Verenigd Koninkrijk	17	27	27
Zweden	1	16	17

Een kwart van de Nederlandse 15- en 16-jarige scholieren drinkt per maand tien keer of vaker alcohol. Hiermee gaan de Nederlandse scholieren in Europa aan kop met alcohol drinken. De Nederlandse scholieren (28%) staan samen met Ierland (32%) en het Verenigd Koninkrijk (27%) in de top drie van landen met het hoogste percentage 'binge drinkers' onder jongeren. 'Binge drinken' houdt in dat tijdens één gelegenheid vijf of meer alcoholische dranken worden gedronken. Op het gebied van dronkenschap scoren Nederlandse scholieren relatief laag: zes procent geeft aan twintig of meer keer in het leven dronken te zijn geweest (Hibell et al., 2003). Dronkenschap is echter een subjectief begrip, dus het is onduidelijk of Nederlandse jongeren minder vaak dronken zijn of minder vaak dronkenschap beleven.

Alcoholgebruik door jongeren in Nieuwe Waterweg Noord

Uit de onderzoeksgegevens die bekend zijn ontstaat het beeld dat de Nieuwe Waterweg Noord-regio de landelijke ontwikkelingen volgt (PGO: Meten Aan jeZelf van de GGD-NWN). Voor alcohol geldt dat de gedronken hoeveelheid per keer stijgt, dat de leeftijd waarop wordt gedronken daalt en dat de verschillen in aantallen gebruikers tussen jongens en meisjes verdwijnen. Bij de behandelpoli van BoumanGGZ in Vlaardingen is recentelijk een lichte stijging waarneembaar van aangemelde jongeren onder de 21 jaar.

Gevolgen van alcoholgebruik onder jongeren

Het is niet voor niets dat alcoholgebruik onder jongeren nauw in de gaten gehouden moet worden. Ondanks dat alcohol een sociaal geaccepteerd middel is in onze samenleving en overal te zien en te krijgen is, is (overmatig) gebruik niet altijd zonder gevolgen. Onderzoek toont aan dat overmatig alcoholgebruik op *korte* termijn een vergrote kans biedt op agressief gedrag, seksueel risicogedrag en het krijgen van ongelukken. Bij jongeren is het sedatieve ('kalmerende', 'verdovende') effect van alcohol minder sterk, waardoor de risicovolle effecten juist bij jongeren sterker op kunnen treden. Ook lopen jongeren sneller het risico op alcoholvergiftiging bij het innemen van grote hoeveelheden alcohol.

De *lange* termijneffecten van alcoholgebruik op jonge leeftijd zijn lastiger vast te stellen. Het blijkt dat jongeren gevoeliger zijn voor nadelige effecten van alcoholgebruik op de hersenen. Alcohol kan een versturende werking op de groei van de hersenen hebben en blijvende functionele stoornissen veroorzaken. Met name leer- en geheugenfuncties lopen hierbij gevaar. Vroeg beginnen met alcohol vergroot ook de kans op alcoholverslaving op latere leeftijd. Het hersengebied dat de impulsen controleert kan blijvend veranderen, waardoor ze gevoeliger worden voor verslaving. Overmatig alcoholgebruik op jonge leeftijd wordt zozeer onderdeel van een levensstijl en het omgaan met stress dat het op volwassen leeftijd moeilijker omgebogen kan worden. Schadelijk alcoholgebruik is niet alleen een volksgezondheidsprobleem, maar hangt tevens samen met agressie, criminaliteit, openbare orde en verkeersveiligheid. Geconcludeerd kan worden dat de jeugd een belangrijke risicogroep vormt voor de ontwikkeling van alcoholgerelateerde problemen op latere leeftijd.

2.2 Determinanten

Behalve achtergrondkenmerken, zoals leeftijd, geslacht en afkomst, lijken omgevingsvariabelen een rol te spelen bij alcoholgebruik. Jongeren drinken vooral veel bij het uitgaan, in weekends en op vakantie. In drinkgelegenheden zijn de prijs van alcohol, de beschikbaarheid van alcohol, de mate van handhaving van de leeftijdsgrenzen voor de verkoop van alcohol, openings- en sluitingstijden, schenkgedrag van het barpersoneel, de aanwezigheid van veel leeftijdsgenoten, het aanbod van overige activiteiten, en het geluidsniveau van de muziek van invloed op hun drankgebruik.

Determinanten van alcoholconsumptie zijn vooral attitudes en positieve verwachtingen, subjectieve normen van leeftijdsgenoten en ouders, sociale druk door leeftijdsgenoten, affectieve factoren en gewoonte (Jansen et. al., 2002). Het stellen van regels door ouders heeft in tegenstelling tot wat algemeen gedacht wordt een positieve invloed op het alcoholgebruik van de kinderen (Van der Eijnden & Schutten, 2005). "Kinderen krijgen de eerste slokjes thuis" zegt de Nijmeegse hoogleraar orthopedagogiek Rutger Engels (Intermediair, 28 december 2006). Uit alle studies blijkt volgens Engels dat juist ouders een grote invloed hebben op het alcoholgebruik van hun kinderen, vooral als die pas een jaar of dertien, veertien zijn. Als ze hun dan verbieden tot hun zestiende alcohol te drinken is dat vaak effectief. Die pubers beginnen echt minder vroeg te drinken. Het is niet alleen zaak dat ouders streng moeten worden, ze moeten streng blijven.

Ook blijkt uit onderzoek dat jongeren eenvoudig drank kunnen bestellen: op veel plaatsen en ook al zijn ze nog niet oud genoeg. Uit evaluatieonderzoek komt naar voren dat de naleving van de leeftijdsgrenzen in de horeca, supermarkten, slijterijen en sportkantines nog verbetering behoeft. De kans dat een jongere onder de 16 jaar er in slaagt zwakalcoholhoudende drank te kopen en een jongere onder de 18 sterke drank, bedraagt liefst 85%. Verder klinkt op televisie (films en reclame) vaak de boodschap door dat alcohol een vanzelfsprekende of zelfs positieve rol speelt. Alcoholreclames op de televisie zetten jongeren aan tot drinken. Dat blijkt uit onderzoek van de Universiteit Twente. Concluderend kunnen we zeggen dat alcohol ruim beschikbaar en makkelijk verkrijgbaar is, ook voor jongeren onder de 16 jaar.

3. Op weg naar effectief en doelmatig beleid alcoholmatiging

3.1 De centrale rol van de overheid

In het voorgaande hoofdstuk zijn een aantal zorgwekkende ontwikkelingen omtrent alcoholgebruik onder jongeren en de gevolgen hiervan geschetst. Zonder geactualiseerd beleid zullen de gevolgen van alcoholgebruik op steeds jongere leeftijd verergeren. Alcoholmatiging is niet te bereiken via één oplossing, zoals alleen voorlichting of enkel repressieve maatregelen. Voor de beïnvloeding van houding en gedrag zullen meerdere instrumenten na en naast elkaar ingezet moeten worden; naast voorlichting ook wetgeving, naast educatie ook handhaving en prijsbeleid zelfregulering.

Vanuit haar verantwoordelijkheid voor de openbare orde, volksgezondheid en jeugdbeleid heeft de gemeente een belangrijke taak in het ontwikkelen en uitvoeren van een alcoholmatigingbeleid. Een effectief beleid bestaat uit een mix van uiteenlopende beleidsmaatregelen die elkaar ondersteunen: een integraal alcoholbeleid. Integraal betekent een beleid dat gekenmerkt wordt door *systematiek* (van analyse tot evaluatie), *samenhang* (van preventie tot repressie) en *samenwerking* (tussen instanties en beleidsterreinen), waarbij sprake is van *gemeentelijke agendering, facilitering en regievoering*.

Het tegengaan van schadelijke gevolgen van alcoholgebruik door jongeren is niet alleen een taak voor gemeenten samen met lokale partijen. Immers, ook landelijk is beleid en wetgeving vastgesteld. Het ministerie van VWS heeft inmiddels in haar nota 'Kiezen voor gezond leven' schadelijk alcoholgebruik als speerpunt gekozen en heeft bepaalde doelen gesteld. Met een samenhangend pakket maatregelen zoals wetgeving, zelfregulering, zorg- en hulpverlening en voorlichting wil het kabinet het gebruik van alcohol bij jongeren onder de 16 jaar terugbrengen naar het niveau van 1992. Daarnaast richt het kabinet zich op de preventie van schadelijk en overmatig alcoholgebruik van oudere jongeren en op probleemdrinken.

3.2 Alcoholmatiging in Nieuwe Waterweg Noord

De jongeren in Nieuwe Waterweg Noord zijn geen uitzondering op de landelijke cijfers en ontwikkelingen. De zorgwekkende situatie rondom alcoholgebruik geldt ook hier. De centrum gemeente Vlaardingen onderkent dit probleem en heeft al diverse maatregelen genomen zoals een horeca convenant. In dit licht heeft de centrumgemeente Bouman GGZ gevraagd een aanvullend preventieplan voor de regio op te zetten.

BoumanGGZ preventie is sinds jaren actief in de regio NWN. De activiteiten werden grotendeels vanuit concrete vragen van onderwijs of jongerenwerk opgezet. Door deze werkwijze is de preventieve inzet niet ingebed geraakt in een structurele en brede aanpak. Om concrete stappen op het gebied van alcoholmatiging te maken is een nieuwe, gebundelde aanpak wenselijk. Immers met incidentele voorlichting en training alleen kom je er niet. Samenwerking en afstemming met lokale partijen, zoals politie, Bureau Halt, horeca en GGD, zijn nodig om daadwerkelijk preventie van schadelijk alcoholgebruik te realiseren. Ook het thuisfront van de jongeren en de jongeren zelf spelen een grote rol. Deze nieuwe aanpak kenmerkt zich door het regisseren van initiatieven op het gebied van alcoholbeleid. Aandacht voor structurele samenwerking tussen partijen werkzaam op het gebied van voorlichting/educatie, handhaving en regelgeving, prijsbeleid en marketing, vroegsignalering en vroeghulp is gewenst. Het is essentieel om gelijktijdig interventies uit te voeren op meerdere terreinen waar jongeren zich bevinden: school, vrije tijd, thuis, zorg en op straat.

In de volgende paragrafen geven we de contouren aan van een dergelijke gebundelde en geïntegreerde aanpak. Vervolgens wordt aangegeven welke rol Bouman GGZ op zich kan nemen.

3.3 Doelstellingen Integraal Alcoholbeleid

De *algemene* doelstelling van een integraal alcoholbeleid is het bevorderen van alcoholmatiging waardoor de schadelijke effecten van alcoholgebruik onder jongeren binnen vier jaar (2007-2010) worden verminderd of gestabiliseerd. Met andere woorden, er wordt een trendbreuk bewerkstelligd. Concreet houdt dit in:

1. Afname van schadelijk alcoholgebruik (waaronder bingedrinken) door jongeren boven de 16 (landelijke richtlijnen inzake verantwoord gebruik worden aangehouden voor alle jongeren boven de 16);
2. Minimaal stabiliseren van gebruik van alcohol door jongeren onder de 16:
  - a. de grootte van de groep (van 12-15 jaar) die drinkt in 2011 is in ieder geval niet groter dan in 2006;
  - b. de startleeftijd waarop voor het eerst alcohol gedronken wordt is in 2011 in ieder geval niet lager dan in 2006; (landelijk gemiddelde is 12,2 jaar)
  - c. de totale consumptie van alcohol door de groep 12-15 jarigen neemt in ieder geval niet toe ten opzichte van 2006.
  - d. Niet drinken onder de 16 jaar wordt als norm gehanteerd
3. Het verminderen van ongewenste effecten van alcoholgebruik op het gebied van openbare orde en veiligheid (zoals alcohol in het verkeer, agressie, overlast)

Deze doelen worden uitgewerkt in *negen operationele* doelstellingen:

1. Het opstellen van een alcoholmatigingsbeleid door gemeenten met lokale partijen.
2. Het beperken van de fysieke beschikbaarheid:
  - a. Er is sprake van 50% naleving van de wettelijke leeftijdsgrenzen door horeca, slijterijen, supermarkten (nu ruim 10%).
  - b. Alle niet-commerciële drinklocaties voldoen aan de bestaande wettelijke regelgeving.
  - c. Er is sprake van verscherpt toezicht en controle door politie/VWA op het naleven van de wettelijke regelgeving.
  - d. De gemeentelijke ontheffingsbesluiten, het vergunningenbeleid, het sluitingstijdenbeleid en het ketenbeleid voldoen in het kader van de Drink- en Horecawet aan duidelijk regionaal geldende criteria.
3. Het beperken van de beschikbaarheid van alcohol door prijs- en alcoholbeleid bij paracommerciële instellingen als jongerenwerk of sportverenigingen.
4. Het beperken van alcoholgerelateerde marketing en sponsoring op locaties waar veel jongeren komen.
5. Het creëren van agendasetting en publiek-, politiek- en maatschappelijk draagvlak voor het thema alcoholmatiging en de norm 'onder de 16 geen alcohol'.
6. Het vergroten van kennis en bewustwording bij jongeren en hun ouders over verantwoord drinkgedrag en over de schadelijke gevolgen van alcoholgebruik.
7. Het vergroten van de eigen effectiviteit bij en motivatie van ouders in het geven van voorbeeldgedrag, stellen van grenzen en met hun kinderen praten over alcoholgebruik.
8. Het vergroten van de eigen effectiviteit bij en motivatie van jongeren in het matigen of uitstellen van alcoholgebruik.
9. Het implementeren van de vroegsignalering en vroeghulp bij schadelijk alcoholgebruik van jongeren, met name bij de oudere jeugd.

3.4 De rol van Bouman GGZ preventie

De bovenstaande algemene doelstellingen en operationele doelstellingen kunnen alleen door integraal preventiebeleid en in samenwerking bereikt worden. De belangrijkste uitvoerende partijen zijn naast Bouman GGZ, de GGD, de politie en de gemeentes in de regio Nieuwe Waterweg Noord.

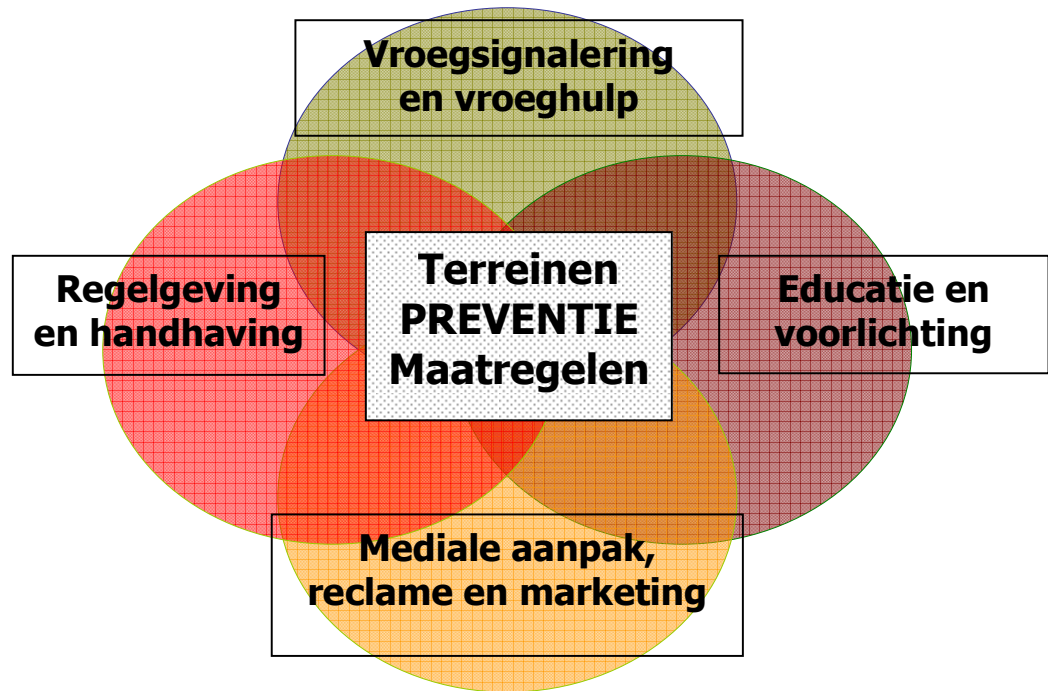
De (trekkers)rol van Bouman GGZ ligt op het terrein van *agendasetting, het vergroten van kennis, bewustwording en eigen effectiviteit, vroegsignalering en vroeghulp.*

De activiteiten van Bouman GGZ zijn gerelateerd aan de operationele doelstellingen vijf tot en met negen. Aan de realisatie van overige de doelstellingen kan door Bouman GGZ eventueel een bijdrage geleverd worden. De trekkersrol hiervan ligt bij de politie of bij de gemeente.

4. Integrale preventie werkt; maatregelen op meerdere gebieden

4.1 Model integrale preventie

Om de in hoofdstuk drie beschreven doelen te bereiken, zijn preventieve maatregelen en interventies op verschillende terreinen noodzakelijk. In onderstaand model is te zien welke terreinen dit zijn.

Model integrale preventie, BoumanGGZ preventie 2007

Een integrale aanpak bestaat uit een keur van verschillende maatregelen en activiteiten. Op de volgende pagina geven we per terrein aan welke maatregelen dit zoal zouden kunnen zijn. In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de activiteiten die Bouman GGZ preventie aanbiedt op het terrein van publieke agendasetting, voorlichting, educatie, signalering en advies voor ouders, intermediairen en de jongeren zelf.

4.2 Voorbeelden van preventie activiteiten per terrein

Regelgeving, handhaving en prijsbeleid

- Aanscherpen en afstemmen Drank- en horecaverordening
- Aanscherpen en afstemmen APV
- Dialoog met verstrekkers van alcohol (horeca, slijterijen, supermarkten)
- Project Boete of Kanskaart
- Convenant met horeca en politie
- Afspraken maken met sportclubs en jongerenwerk over het prijsbeleid
- Scherper toezicht, aanwezigheid en controle door politie, VWA of mystery-guests
- Maatregelen rondom evenementen en festivals rondom ontheffingen en voorlichtingverplichting in de vergunningen

Mediale aanpak, marketing en reclame

- Inperking alcohol reclame-uitingen, sponsoring en/of marketing in de publieke ruimte
- Inperking alcohol reclame, sponsoring en/of marketing op evenementen en festivals
- Overleg met supermarkten over inperking reclame-uitingen, sponsoring en/of marketing
- Afspraken maken met sportclubs over reclame-uitingen en verkoopbeleid in de sportverenigingen; dit opnemen in de subsidieverordeningen
- Stimuleren van reclame voor alcoholmatiging in publieke ruimte en vrije tijds sector

Educatie en voorlichting

- Publieksgerichte folders, spotjes e.a.
- Preventieprojecten zoals de Gezonde School en Genotmiddelen
- Opvoedingsondersteuning aan ouders
- Voorlichting via internet
- Zelftests via internet
- Consultatie en advies aan intermediairs op gebied van beleid en voorlichting
- Training intermediaire instellingen zoals horeca, sportclubs, jeugd en jongerenwerk
- Experimenteren met peer education en home party methodiek
- Campagnes zoals Alcohol en opvoeding
- Boete of kanskaart
- Voorlichting aan jongeren, eventueel door getrainde leeftijdgenoten
- Voorlichting aan ouders, eventueel via homeparty's door getrainde gastouders

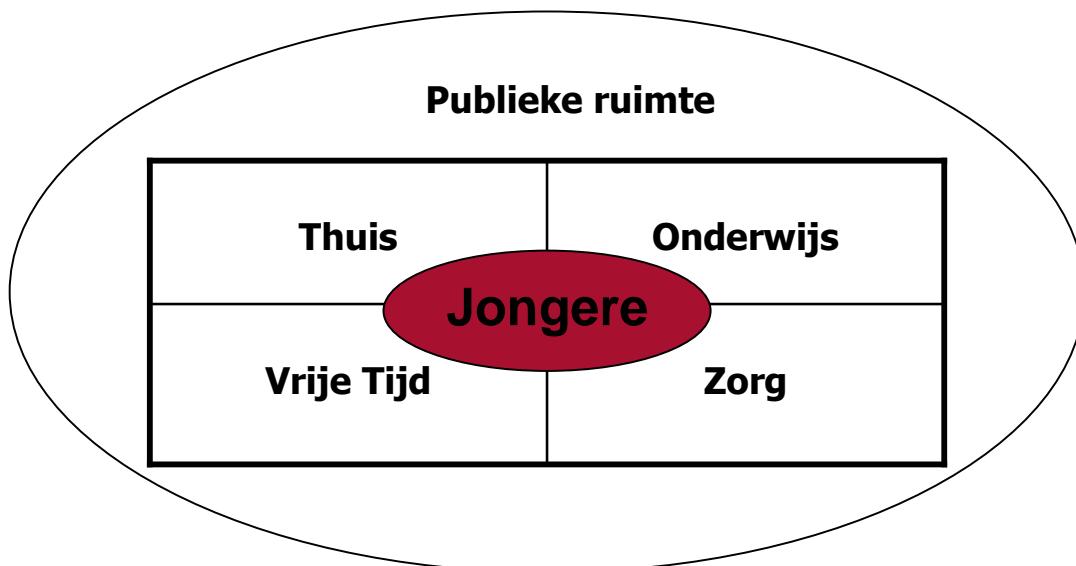
Vroegsignalering en vroeghulp

- Ontwikkeling instrumenten voor vroegsignalering en kortdurende interventie
- Training Vroegsignalering voor intermediairs jeugdwerk, onderwijs en jeugdhulpverlening
- Consultatie ZAT teams (zorgteams)
- Interventie Partnership Vroegsignalering Alcohol
- Inzet van veldwerkers voor hanggroepen
- Samenwerkingsverbanden aangaan met jeugdzorg en jeugdhulpverlening

4.3 Werken vanuit de leefwereld van de jongere

Bouman GGZ Preventie speelt een leidende rol bij interventies gericht op *voorlichting en educatie* (van kennisvergroting, bewustwording, vergroten vaardigheden tot gedragsverandering) en interventies *vroegsignalering en vroeghulp*. Ondersteunend kan in de terreinen regelgeving en handhaving en reclame en marketing geopereerd worden. Handhaving is vooral zaak van politie en instellingen zoals Halt en marketing en reclame liggen in handen van horeca en winkeliers.

Het is van belang om de preventieve interventies uit te voeren binnen de verschillende leefwerelden om zo goed als mogelijk aan te sluiten bij de jongeren. In het onderstaand model worden vijf leefwerelden onderscheiden.

Model Leefwerelden Jongere, BoumanGGZ preventie 2007

Thuis

Recentelijk wordt de sleutelrol van ouders bij het alcoholgebruik van jongeren benadrukt. Ouders, zo toont een trendstudie van het Trimbos-instituut aan, spelen een belangrijke rol in het drinkgedrag van kinderen. Het onderzoek laat zien dat de helft van de ouder neutraal/positief staat ten opzicht van alcoholgebruik door hun kinderen en dat kinderen hun eerste drankje doorgaans van hun ouders krijgen. Het onderzoek laat daarbij verder zien dat kinderen meer drinken als hun ouders een positief/neutrale houding ten aanzien van alcoholgebruik bezitten.

Het is daarom belangrijk preventieve interventies gericht op ouders in te zetten. Het advies aan ouders is: 'Stel alcoholgebruik bij uw kind zo lang mogelijk uit, maar in ieder geval tot zestien jaar'. Interventies zijn gericht op a) agendasetting, b) bewustwording van de eigen invloed en gedrag en c) vergroten van eigen effectiviteit en motivatie tot gedragsverandering

Vrije tijd

Jongeren drinken behalve thuis voornamelijk alcohol in hun vrije tijd: op straat, in de horeca of op de sportvereniging. Bij geweld op straat is vaak alcohol in het spel. De 'handreiking veilig uitgaan' ondersteunt gemeenten, politie, openbaar ministerie en horecaorganisaties bij het maken van afspraken. Cursussen voor horecaportiers en het scholierenproject 'Way Out' leren hoe zij risico's bij het uitgaan kunnen vermijden.

Onderwijs

Voor het onderwijs gaat de voorkeur uit naar De Gezonde School en Genotmiddelen. Deze aanpak biedt een gevarieerd pakket aan maatregelen; deskundigheidsbevordering van docenten zodat zij lessen over genotmiddelen kunnen verzorgen, begeleiding van leerlingen met probleemgebruik in samenspraak met ouders en het opstellen van beleid voor de school waarin regelgeving en handhaving opgenomen zijn. Eventueel kan in groep 8 van het basisonderwijs reeds met de Gezonde school en genotmiddelen gestart worden.

Dit onderdeel kan (grotendeels) met de reguliere middelen die BoumanGGZ en de GGD Rotterdam Rijnmond ontvangen gerealiseerd worden.

Zorg

Binnen instellingen voor jeugdhulpverlening en jeugdzorg komen vooral jongeren met problematisch gedrag. Onze ervaring leert dat een deel hiervan ook problemen heeft met gebruik en misbruik van middelen. Onze aanpak is gericht op deskundigheidsbevordering van het personeel en op vroegsignalering.

De rijks overheid stimuleert door middel van het project Partnership Vroegsignalering Alcohol dat met deze nieuwe methodiek van vroegsignalering en kortdurende interventie in de praktijk ervaring wordt opgedaan. Het partnership is een samenwerkingsverband van het Trimbos instituut, het NIGZ, Het Nederlands Huisartsengenootschap, de Werkgroep Onderzoek Kwaliteit Nijmegen en het Kwaliteits instituut voor de Gezondheidszorg (CBO). Wij adviseren de regio NWN om aan dit experiment deel te nemen. De aanpak is met name geschikt voor probleemdrinkende jongeren vanaf 18 jaar. *Aangezien de eventuele invoering experimenteel is, is hiervoor separate financiering noodzakelijk.*

Publieke ruimte

Om de alcoholmatiging kracht bij te zetten is het aan te bevelen massamediale aandacht en public relations te organiseren. Het introduceren van een website, samenstellen van schriftelijk materiaal voor de jeugd, hun ouders en opvoeders en aandacht in de pers is aan te bevelen. Deze activiteiten creëren draagvlak en agendasetting.

5. Werkplan Alcoholmatiging Jeugd Bouman GGZ preventie

5.1 Inleiding

Vier jaar lang wordt in de regio NWN door Bouman GGZ Preventie een project uitgevoerd om de bewustwording, opvattingen en kennis van het publiek en in het bijzonder de ouders, opvoeders en jongeren te beïnvloeden. Het gaat erom dat we met de activiteiten zoveel als mogelijk inwoners van Vlaardingen, Maassluis en Schiedam bereiken. Inhoudelijk gaat het erom dat ouders het niet meer vanzelfsprekend vinden dat jongeren onder de 16 jaar alcohol drinken. Voor jongeren boven de 16 jaar, en met name jongeren die bovenmatig drinken, wordt een aparte voorlichtingscampagne gevoerd. Vooral in onderwijs, horeca en vrijetijdslocaties wordt aan de preventie van schadelijk en overmatig alcoholgebruik aandacht besteed. Tevens ligt bij de groep probleemdrinkers boven de 16 jaar het accent op voegsignalering en voeginterventie.

Bij het begin van het project ligt de nadruk op publieksvoorlichting en agendasetting. Vanaf 2008 ligt naast agendasetting de nadruk op kennis en vaardigheden door voorlichting en advies richting ouders en opvoeders en de jongeren zelf. Met de interventie voegsignalering wordt een aanvang gemaakt. Eind 2008 wordt een tussenevaluatie opgeleverd aan de hand waarvan de strategie voor de jaren 2009-2010 wordt vastgesteld.

5.2 Het eerste jaar 2007: Voorbereiding, agendasetting en start

Het eerste projectjaar is een opstartjaar waarin organisatorische zaken in gang gezet worden en bijeenkomsten georganiseerd worden. De nadruk ligt op agendasetting en het creëren van een breed draagvlak in de regio NWN. Dit gebeurt via de media en via presentaties en voorlichtingen bij stakeholders, met name bij ouders, intermediairs en politici. Met politie, het onderwijs, jeugdwerk en de vrije tijdssector wordt de basis voor structurele contacten voor de komende jaren gelegd. Samen met de gemeente Vlaardingen en het NIGZ worden in 2007 voorbereidingen getroffen om de module Vroegsignalering in samenwerking met de 1^e lijn als pilot in te zetten. Er wordt een feedbackgroep samengesteld met sleutelfiguren uit regio, ouders en intermediairs. Zij geven de projectleider en preventiemedewerkers tips en feedback over te gevoerde strategie en kunnen als linking pin fungeren richting ouders, school en andere belangrijke stakeholders.

Activiteiten algemeen

Public relations

Om de impact van het project kracht bij te zetten worden public relations-activiteiten ingezet:

- Logo

Voor de herkenbaarheid wordt op elke uiting en activiteit voorzien van een slogan en/of verbindend projectlogo.

- Persberichten

Via persberichten kunnen de gemeentes aandacht geven aan het project.

- Website

Via de website van Bouman GGZ en van de deelnemende gemeentes kan ieder die geïnteresseerd is kennis nemen van het project en de verschillende activiteiten.

- Aftrap

De drie gemeentes van de regio NWN kunnen via een symbolische aftrap aandacht schenken aan het project zodra het werkplan alcoholmatiging in werking treedt.

Organisatorische activiteiten

- Organisatie en begeleiding feedbackgroep campagne alcoholmatiging
Bouman GGZ stelt een feedbackgroep samen bestaand uit sleutelfiguren in de regio, ouders en intermediairs. Periodiek bespreken de groep en de projectleider de gekozen koers en uitgezette activiteiten. De feedbackgroep kan de rol van linking pin naar verschillende doelgroepen vervullen.

- Organisatie startbijeenkomsten
In de 3 gemeenten wordt een startbijeenkomst georganiseerd waarin lokale partijen wordt gevraagd deel te nemen. De bijeenkomsten hebben tot doel draagvlak te creëren, te brainstormen over (gezamenlijke) activiteiten en te kijken naar mogelijke samenwerkingsvormen.

- Organisatie onderzoekscommissie
Bouman GGZ stelt een onderzoekscommissie samen en maakt afspraken over evaluatie van de activiteiten en monitoring, bijvoorbeeld met de GGD.

Activiteiten specifiek

Publieksgerichte activiteiten

Gericht op volwassenen

- Artikelen in huis-aan-huis bladen
- Info op lokale tv/radio (bijvoorbeeld gezamenlijk programma, uitzending spots)
- Verspreiding folder en poster "Alcohol en Opvoeding"
(bibliotheken, buurthuizen, huisartsen etc)

Gericht op jongeren

- Cartoons en advertenties ten behoeve van schoolkranten e.a. bladen
- Webapplicatie

Publieksgerichte presentaties

- Voorlichting/presentatie voor intermediairs, sportclubs, horeca, winkeliers e.a.
- Voorlichting/presentatie voor ouders
- Tentoonstellingstand met gadgets voor gebruik op scholen, bibliotheken en kantines

Coördinatie, afstemming, netwerkontwikkeling en -onderhoud

In 2007 wordt geïnvesteerd in het creëren van een breed draagvlak in de regio NWN. Daarnaast is in deze periode het opbouwen van het netwerk en het maken van structurele afspraken met lokale partijen van groot belang. Het netwerk levert een bijdrage aan de concretisering van de uit te voeren activiteiten in de regio. Voor de implementatie van het project zijn goede afstemming met betrokken partijen en heldere samenwerkingsafspraken belangrijke succesfactoren.

Invulling activiteiten: ruimte voor flexibiliteit

Niet alle interventies kunnen bij aanvang van een projectjaar exact aangegeven worden. Het is belangrijk om ruimte vrij te houden om flexibel in te gaan op de lokale situatie en bij initiatieven aan te sluiten. Vanuit de contacten in het netwerk en de besprekingen met de feedbackgroep kunnen nieuwe activiteiten worden ontwikkeld of besloten lopende activiteiten anders in te zetten. Uiteraard wordt hierover tijdig overleg gevoerd met de financier. Het blijft van belang open te staan voor nieuwe ideeën en gedachtegoed. Met alcoholmatiging is het juist nodig om naast beproefde methodieken innovatief te werk te gaan. We staan nog maar aan het begin van het streven een trendbreuk te bewerkstelligen en het alsmear toenemend alcoholgebruik een halt toe te roepen.

5.3 Het tweede jaar 2008: Kennis en vaardigheden vergroten

Vanaf 2008 ligt naast agendasetting de nadruk op kennis en vaardigheden door voorlichting en advies aan ouders en jongeren in de verschillende domeinen. De interventies sluiten aan bij de verschillende leefwerelden van de jongeren. De geplande activiteiten voor 2008 worden hieronder per domein gepresenteerd.

Domein Publieke ruimte

In het domein publieke ruimte vinden publieksgerichte activiteiten plaats, deels gericht op volwassenen en deels op jongeren. Het gaat hierbij om:

- Publiciteit/Mediacontacten (artikelen in huis-aan-huisbladen, informatie via lokale radio en tv)
- Informatie via internet (actualiseren en uitbreiden van de informatie)
- Roulatie van de in 2007 ontwikkelde tentoonstelling
- Poster presentaties in openbare gelegenheden

Domein Thuis

Informatie aan ouders en kinderen via de jeugdverpleegkundigen van de GGD

In groep 7 zien de jeugdverpleegkundigen van de JGZ alle kinderen en hun ouders voor een preventief onderzoek. Dit contact kan benut worden voor informatie over de rol en de gevaren van vroegtijdig alcoholgebruik en voorbeeldgedrag. Hiervoor wordt contact gelegd met de GGD en een informatiesetje ontwikkeld.

Cursus Alcohol en opvoedingsondersteuning

Deze oudercursus bestaat uit vier bijeenkomsten voor ouders met pubers. Het alcoholgebruik van het kind wordt besproken en er wordt geoefend met moeilijke situaties en grenzen stellen. De werving kan via het project GSG of via wijkgericht werken van de gemeente en via lokale media.

Home party's

Een homeparty is een op de tupperware party geïnspireerde methode. Via een sleutelfiguur uit de wijk worden ouders uitgenodigd voor een huiskamerbijeenkomst waarin informatie over alcohol en drugs en ervaring rond de opvoeding uitgewisseld worden. De sleutelfiguur is de gastouder; het gezelschap varieert van vijf tot twaalf ouders. Het doel is ouders handvatten voor de opvoeding te geven tussen 10 en 16 jaar. Bij de werving wordt gebruik gemaakt van bestaande buurtnetwerken. Een infokoffer ten behoeve van de homeparty wordt ontwikkeld.

Individuele voorlichting en advies ouders

Ouders die vragen hebben of zich zorgen maken over het alcoholgebruik van hun kind, kunnen gebruik maken van de mogelijkheid tot individuele voorlichting en advies (telefonisch, e-mail of persoonlijk gesprek).

Domein Vrije tijd

Peerproject tijdens uitgaan in de horeca

Jongeren van 18, 19 jaar die hiervoor zijn uitgekozen en getraind, spreken jongeren aan over alcohol, gebruik en risico's in horecagelegenheden en tijdens evenementen.

Voorlichtingen voor sportverenigingen/training barvrijwilligers

In overleg met besturen zullen voor coaches, trainers en barvrijwilligers discussieavonden georganiseerd worden. Het gesprek zal gaan over: ken je het beleid, hoe voer je het uit; grenzen van alcoholgebruik, spreek je en zo ja, hoe spreek je jongeren aan die (te) (veel) drinken en het belang van een goed voorbeeld. Daarnaast worden sportverenigingen worden benaderd voor de

mogelijkheid om (nieuwe) barvrijwilligers de IVA cursus over verantwoord alcoholgebruik te laten volgen.

Voorlichting en advies aan jongeren

Preventiewerkers (veldwerkers) gaan in gesprek met jongeren die zichtbaar te veel drinken in openbare gelegenheden en/of in de publieke ruimte.

Consultatie en beleidsadvies aan intermediaire organisaties

Aan intermediaire organisaties wordt geadviseerd over onder andere de aanpak van probleemsituaties, het omgaan met alcoholproblematiek bij jongeren en het opstellen van een alcoholbeleid.

Domein School

Activiteiten op school omvatten onder andere het project De Gezonde school en Genotmiddelen (DGSG) en voorlichting voor leerlingen, leerkrachten en ouders. Het gaat om:

- Lessen en/of projecten op school
- Ouderavonden
- Voorlichting en training aan docenten, waarbij kennis worden overgebracht over middelen, gebruik en regelgeving, en vaardigheden getraind op het gebied signalering en begeleiding.
- Consultatie en beleidsadvies scholen, waaronder valt het opstellen van gezonde schoolbeleid en het adviseren als er zich problemen met leerlingen voordoen.

Voor scholen speciaal onderwijs wordt de methode aangepast.

Domein Zorg

Er wordt onderzocht of activiteiten vroegsignalering Alcohol in de zorgsector als pilot apart georganiseerd kunnen worden in de gemeente Vlaardingen. De oriëntatie en voorbereiding vindt in samenwerking met het NIGZ plaats.

Onderzoek

Het is aan te bevelen om de uitvoering van het werkplan te begeleiden met onderzoek dat deels onafhankelijk van de uitvoering opereert. Dit is noodzakelijk om vast te kunnen stellen of en in welke mate de gestelde projectdoelen gehaald zijn. Het onderzoek beperkt zich tot de in het werkplan gemaakte afspraken:

- de mate waarin draagvlak verkregen is voor de 16 jaar grens voor betere naleving door ouders en algemeen publiek
- veranderingen in het alcoholgebruik van jongeren, zowel onder als boven de 16 jaar (GGD monitor)
- procesevaluatie (Bouman GGZ Preventie)

Deelnemers onderzoekscommissie: gemeente, GGD epidemioloog, Bouman GGZ preventie.

Invulling activiteiten: ruimte voor flexibiliteit

Ook voor 2008 geldt, dat niet alle interventies kunnen bij aanvang van het projectjaar exact kunnen worden aangegeven en dat het belangrijk is om ruimte vrij te houden om flexibel in te gaan op de lokale situatie en nieuwe initiatieven.